Journal of Surgery
[Jurnalul de Chirurgie]
ISSN: 1584-9341

Profesorul Gheorghe Chipail, chip şi conştiinţă a Iaşului
2 august 2020 - 23 de ani de eternitate

Dana Baran
Universitatea de Medicină şi Farmacie „Grigore T. Popa", Iaşi, România

Abstract

A familiar face and a model of consciousness, Gheorghe Chipail (1905-1997) was a distinguished surgeon and professor who brilliantly illustrated the Iași medical school. Since his death on August 2nd, 1997, twenty three years of eternity have already passed. With a dedicated activity of over 60 years, he became a unanimously acknowledged symbol of Romanian surgery. He studied in Iaşi and Bucharest with outstanding personalities representing interwar Romanian medicine: Paul Anghel, Nicolae Hortolomei, Traian Nasta, Grigore T. Popa, Mihai Ciucă, among many others. Professor Chipail practiced general surgery, but he also encouraged and pioneered the development of various surgical specialties that emerged from general surgery: cardiovascular and thoracic surgery, orthopedics, anaesthesia and reanimation (anaesthesia and intensive therapy). Defining a personal vision of the interbellum medical system, World War II challenges and changes that followed in the Romanian society until his retirement in 1974, Professor's views could still be a milestone in understanding and promoting ethical principles in everyday medical life. Rooted in his family education and cultivating the outstanding tradition of medical deontology in Iași, Gheorghe Chipail's approaches reflected not only his own ideas, experiences and beliefs, but also those of some of his mentors, including professors Gr.T. Popa, Elena and Emil Pușcariu, Constantin Ionescu-Mihăiești, and revealed the solid moral background that always nourished high education at the Iași medical school. From Professor Chipail's hospital activity one can learn that physicians and patients may sometimes disagree about values or make choices that deeply challenge their previous attitudes or opinions. It is then that ethical dilemmas arise. Clinical ethics relies on the conviction that even when perplexity is great and emotions burst out, physicians and nurses, patients and their families can work together to identify, analyse and resolve difficult problems that may occur. Professor Chipail`s statements offered remarkable lessons from his lived experience on doctor-patient relationships, setting up real guidelines for medical students and young doctors. Pinpointing teaching methods and educational values, his writings gave advice on professor-student or master-apprentice collaboration, outlined moral landmarks useful to both hospital managers and university leaders, like, for instance: listening to the team feedback, having a constructive critical standpoint, manifesting extreme devotion and honesty, possessing excellent knowledge and skills, comprehension and humanitarianism.

Keywords: Gheorghe Chipail, surgery, deontology, ethics, Iași

Chip şi conştiinţă a Iaşului

Până acum mai bine de două decenii, Profesorul Chipail (15 februarie 1905-2 august 1997) încă era unul din concetăţenii noştri de vază, chip recunoscut, admirat şi respectat de ieşeni, o conştiinţă etică şi un reper al oraşului. Un oraş pe care l-a iubit şi l-a slujit, pentru bogăţia istoriei şi coordonatelor sale valorice. Obişnuia să îşi amintească versurile lui Topârceanu din poezia „Salut, Iaşi":„Tu, oraş de harnici dascăli, de poeţi şi cărturari,/Leagănul atâtor gânduri şi atâtor fapte mari,/ Care ai adunat în juru-ţi, ca un far incandescent,/Tot ce e inteligenţă, suflet mare şi talent."

Corresponding author: Dana Baran dana_baran@yahoo.com

Received September 9, 2020; **Accepted** October 2, 2020; Published October 29, 2020

Citation: Dana Baran Profesorul Gheorghe Chipail, chip şi conştiinţă a Iaşului. Journal of Surgery [Jurnalul de chirurgie]. 2020; 16 (4): 305 – 315 [Article in Romanian]

Copyright: © 2020 Dana Baran. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

Modelul personalităţii sale s-a imprimat fără îndoială în formarea profesională şi umană a majorităţii discipolilor şi colegilor săi, aşa cum el însuşi purta cu sine amprenta maeştrilor ce îi călăuziseră drumul în viaţă şi, implicit, în lumea medicală românească, obligându-l ca, redimensionând experienţa înaintaşilor, să ducă gloria trecutului mai departe.

J Surgery, an open access journal
ISSN: 1584-9341

La 92 de ani, de pe culmea unei senectuţi înţelepte, dădea glas aspiraţiei pe care neclintit o avea pentru neamul său, tulburat la răscrucea prefacerilor, de multe ori dramatice, survenite după decembrie 1989: „Dacă am dorit ceva cu ardoare este să văd o ţară românească prosperă (…), o ţară unită aşa cum am prins-o eu în 1918, când eram cu toţi în delir de entuziasm“, mărturisea el în 1993, stând „Oleacă de taifas” cu scriitorul Grigore Ilisei, la TVR Iaşi. (1) Pentru aceasta, însă, -observa distinsul interlocutor- era nevoie de încredere, de adevăr, de efort şi respect reciproc, de muncă şi dragoste de ţară, de o clasă politică reală. Cerea – vedem azi aşa de bine! – prea mult pentru un eveniment survenit atât de pe neaşteptate. În memoriile sale descria sintetic ceea ce remarca pe atunci în jur: patimi dezlănţuite, scopuri plasate deasupra oricărei necesităţi sociale şi patriotice, o „furie politică” ruşinoasă pentru neamul nostru. Testamentul său civic exprima tocmai dorinţa de a se pune capăt acestei „stări psihologice de neîncredere, de minciună, de interese, care întrece orice limită”, căreia îi cădeau victimă oamenii obişnuiţi, masa însufleţită, antrenată sau nu de val, dar care suporta consecinţele nefaste ale evenimentelor declanşate precipitat şi deciziilor inoportune.

Repere biografice

Anii de şcoală. Gheorghe Chipail s-a născut în satul Durneşti, judeţul Botoşani, la 15 februarie 1905, familia mutându-se curând în aşezarea vecină, Cucuteni. Era fiul cel mic al preotului din sat, slujitor iubit de credincioşi, dăruit cu multe calităţi, şi al soţiei sale, „conducătorul incontestabil al familiei”. Din 1899, părinţii săi aveau şi o fiică: Mărioara (Maria). Ambii copii, educaţi în spiritul muncii, rigorii, al adevărului, dragostei şi respectului faţă de om, au ales mai târziu cariera medicală, impunându-se ca personalităţi de primă mărime, medici şi profesori ai Facultăţii de Medicină din Iaşi: atât Maria Chipail, ca eminent infecţionist, cât şi Gheorghe Chipail, ca renumit chirurg.

După terminarea primelor trei clase la Durneşti, tatăl l-a trimis pe Gheorghiţă la Iaşi. A urmat un periplu prin câteva instituţii: Şcoala „Trei Ierarhi” (azi, „Gheorghe Asachi”), iar după un an, Şcoala „Vasile Adamachi”, unde a terminat ciclul primar în 1916. S-a înscris apoi la Liceul Militar de la Mănăstirea Dealul, dar izbucnirea conflagraţiei mondiale a întrerupt drumul dintâi. După Marele Război, în condiţii grele, a continuat studiile la Liceul Internat „Costache Negruzzi” din Iaşi, învăţământul derulându-se însă la Liceul „Laurian” din Botoşani până în 1918, întrucât „capitala de Război a Ţării” resimţea profund oroarea confruntărilor de pe front. În final, a absolvit „Internatul”, şcoală de deosebit prestigiu.

Tânăr medicinist. Sfătuit de sora sa, în 1924 a ales Facultatea de Medicină a Universităţii ieşene, reuşind primul la concursul de admitere. Până în anul al III-lea de studenţie a fost şi bibliotecar la fostul său Liceu Internat, primind casă şi masă în schimbul catalogării, reorganizării şi îmbogăţirii fondului de carte. Astfel şi-a dezvoltat deopotrivă simţul şi plăcerea cititului din clasicii francezi, precum Anatole France, Guy de Maupassant ori Victor Hugo, dar şi din cei ai literaturii ruse. A terminat Facultatea în 1930, la 1 mai al aceluiaşi an acordându-i-se şi libera practică. Teza de doctorat în medicină şi chirurgie, intitulată „Contribuţiuni la studiul fracturilor epifizei superioare a humerusului“, fusese finalizată în aprilie, în Clinica I Chirurgicală a Spitalului „Sf. Spiridon“, subiectul reprezentându-l succesul terapeutic în osteosinteza pentru fracturi ireductibile, practicată de Prof. dr. Nicolae Hortolomei. (2,3,4) Recursul la bisturiu era pentru Dr. Chipail cu grijă cântărit şi nu o formă fără fond. Profesorul notase bunăoară că osteosinteza nu dădea mereu rezultatul scontat, pe când tracţiunea trans-scheletică diminua mult indicaţiile operatorii în unele fracturi, fiind de aceea preferabilă (5,6,7).

A fost extern, apoi intern prin concurs: între 1 noiembrie 1926-30 septembrie 1928, la Spitalul Clinic de Boli Contagioase „Izolarea“ din Iaşi, funcţionând totodată ca preparator al Laboratorului de Histologie între 1 iunie 1926-1 septembrie 1927 şi al Laboratorului de Patologie Generală, între 1 iulie 1927-1 noiembrie 1928. Între 1 septembrie 1928-1 ianuarie 1930, a lucrat ca intern suplinitor, iar între 1 ianuarie 1930-1 mai 1936, ca preparator al Clinicii I Chirurgie şi preparator al Institutului de Anatomie, între 1 octombrie 1933-1 august 1936.

Stagiul la Bucureşti. În 1936 Dr. Chipail a luat concursul de medic secundar, situându-se pe primul loc şi fiind încadrat, între 1936-1941, la Institutul Clinico-Chirurgical „Regele Mihai I” din Bucureşti, condus de Prof. dr. Traian Nasta. Din 1 noiembrie 1940, a fost titularizat asistent al Clinicii Chirurgicale şi Urologice din Bucureşti de la Spitalul Colţea, coordonate de Prof. dr. Nicolae Hortolomei, iar din 1942, când a obţinut şi titlul de medic primar, clasificându-se din nou pe locul întâi, a fost numit medic definitiv al Asigurărilor Sociale pentru consultaţii chirurgicale. La Bucureşti, Dr. Chipail a realizat circa 3.500 de operaţii „din cele mai mari şi din cele mai variate, privind chirurgia de pace, chirurgia de urgenţă, fracturile, chirurgia de război“, aprofundând măestria chirurgicală şi simţul clinic, necesare unui bun specialist, sub imperiul magiştrilor săi.(5)

Revenirea la Iaşi şi medicina de campanie. Încă din 1943, Dr. Chipail a fost promovat profesor la Facultatea de Medicină a Universităţii din Iaşi, şef al *Clinicii Chirurgicale şi Ortopedice* îndrumate între 1938-1942 de Profesorul Paul Anghel (1869-1937). (7,8) Profesorul Vladimir Buţureanu şi reprezentantul Epitropiei „Sf. Spiridon”, Dl.Păun, l-au instalat la 1 martie 1944: era cel mai tânar profesor de chirurgie din ţară la acel moment. În aprilie 1944, Spiridonia s-a evacuat la Alba Iulia. În cursul celui de Al II-lea Război Mondial Profesorul a fost mobilizat, activând în spitale din Bucureşti, Chişinău, Odesa, la Bacău, Piatra Neamţ, Sibiu, Târnăveni.(5,6)

Pentru devotament şi competenţă, Preşedinţia României a conferit profesorului Gheorghe Chipail, în 1995, medalia „Crucea comemorativă a celui de al Doilea Război Mondial, 1941-1945“.

Cursul inaugural despre *Locul patologiei osoase în chirurgie* l-a rostit în ianuarie 1945. În condiţiile vitrege de la sfârşitul Războiului, după întoarcerea Spitalului şi Facultăţii ieşene din refugiul de la Alba Iulia în toamna anului 1944, Clinica s-a redeschis în iunie 1945 sub conducerea sa, cel care avea să încununeze o epocă de consacrare, încheiată în 1974, când s-a pensionat. (Fig.1) Graţie calităţilor sale şi susţinerii de care s-a bucurat, o a treia Clinică de Chirurgie Generală şi Ortopedie a fost recunoscută de Minister la Iaşi, sub autoritatea Profesorului dr. Chipail. Odată cu venirea la Iaşi a conferenţiarului dr. Theodor Economu, în 1945, şi trecerea sa la *Clinica de Chirurgie Infantilă şi Ortopedie* de la Spitalul „Caritatea”, în 1949, Clinica Profesorului Chipail a păstrat doar denumirea de *Clinica a III-a Chirurgie*. Astăzi, acest departament al Spitalului Universitar de Urgenţă „Sf. Spiridon“ din Iaşi îi poartă numele, iar efigiile sale, alăturate celor ale înaintaşilor, îl veghează: *Clinica a III-a Chirurgie „Prof. Dr. Gh. Gh.Chipail”.Centru de chirurgie oncologică şi training în chirurgie generală.* (Fig. 2-3)

Formatorii de conştiinţă

Mentoratul academic. Element de elită pe întregul parcurs al ascensiunii sale profesionale, Dr. Chipail a cunoscut şi a lucrat în urbea Iaşului alături de profesori exemplari, nu doar în exercitarea strictă a meseriei, ci şi ca orizont cultural şi moral, iubitori şi colecţionari de artă, ce i-au marcat evoluţia şi opţiunile. S-au numărat printre aceştia unii a căror influenţă Gheorghe Chipail a evocat-o mereu: Prof. dr. Emil Puşcariu – şeful catedrei de Histologie, om de ştiinţă valoros, cetăţean implicat, dar şi sculptor amator; era soţul celebrei profesoare de oftalmologie Elena Densuşianu Puşcariu, descendent al vestiţilor cărturari ardeleni Densuşianu; devenise cea dintâi femeie-medic din România numită profesor universitar, ea însăşi un fin umanist, ce aprofundase etica medicală de sorginte hippocratică; viitorul academician, prof. dr. Constantin Ionescu Mihăeşti - şeful catedrei de Patologie Generală, posesorul unor opere de artă şi al unei remarcabile biblioteci de cărţi rare; viitorul academician, prof. dr. Mihai Ciucă, şeful catedrei de Igienă şi Boli infecto-contagioase, antrenat pe calea colecţiilor de artă atât de maestrul său, Acad. prof. dr. Ion Cantacuzino, cât şi de colegul său ieşean, Prof. dr. Alexandru Slătineanu, care împărtăşeau aceeaşi înclinaţie; veneratul său maestru, viitorul academician, prof. dr. Nicolae Hortolomei - şeful catedrei de Chirurgie, pasionat de muzică bună înregistrată pe discuri şi de cărţi; viitorul membru corespondent al Academiei Române, Prof. dr. Grigore T. Popa - şeful catedrei de Anatomie şi Embriologie, ce păstorea belşugul bibliotecii, cultivând abordarea epistemologică, eseul socio-medical şi literar.

Nu întâmplător, poate, Prof. dr. Chipail mărturisea cândva a fi fost ataşat de revista *Însemnări Ieşene*, întocmirea căreia o cunoştea în detaliu de pe când era asistent la Catedra de Anatomie condusă de Prof. dr. Gr. T. Popa, ce asigura redactarea acestui notabil periodic interbelic (1936-1940) în chiar sediul Institutului de Anatomie, al cărui director era. Pentru Profesorul Chipail, Gr. T. Popa reprezenta la *Însemnări Ieşene*, echivalentul lui Ibrăileanu, la *Viaţa Românească*. De altfel, în 1936, *Însemnări Ieşene* venea tocmai să suplinească pierderea *Vieţii Româneşti*, mutate din cetatea moldavă, la Bucureşti.

În Bucureşti, îndrumătorul doctorului Chipail a fost îndeosebi Prof. dr. Traian Nasta, un alt creator al şcolii de chirurgie româneşti, având un aport aparte în chirurgia digestivă, dar care i-a transmis şi ataşamentul la chirurgia toracică şi otorinolaringologică (ORL).

La rându-i, Profesorul Hortolomei i-a rămas permanent un reper în spitalele din Iaşi şi Bucureşti, unde se transferase între timp: „la patul bolnavului şi la masa de operaţii … îmbina talentul cu omenescul şi cu o înaltă conştiinţă profesională“(4). L-a impresionat prin arta cuvântului şi „geniul chirurgical”, calitate pe care Profesorul Chipail o aprecia ca indispensabilă realizării profesionale. Prin Hortolomei, Gheorghe Chipail regăsise în Capitală -aşa cum spunea- „şcoala de unde pornise“- cea ieşeană, desigur.

Dacă Profesorul Leon Sculy, chirurg strălucit şi întâiul decan al Facultăţii de Medicină din Iaşi, trăise experienţa saltului pasteurian de la antisepsie la asepsie în chirurgie, Profesorul Nicolae Hortolomei făcea trecerea de la chirurgia anatomică, la chirurgia funcţională.

Însuşi ilustrul anatomist, om de ştiinţă, umanist prin vocaţie şi scriitor, Prof. dr. Grigore T. Popa a format, în Institutul de Anatomie pe care îl conducea, chirurgi de excepţie, în sensul unei chirurgii anatomo-funcţionale.

Demersul său didactic şi experimental interdisciplinar reunea anatomişti, anatomo-patologi, chirurgi, biologi, sprijinind orice cauză nobilă, aşa cum a fost şi integrarea elevilor Profesorului Hortolomei în învăţământul medical ieşean. „Sub imboldul D-lui Prof. Popa – arăta Profesorul Chipail –, a cărui cultură şi spirit de cercetare sunt de mult cunoscute oamenilor de specialitate din ţările apusene, am început şi continuat o lucrare, care avea de scop să demonstreze modificările scheletului în raport cu acţiunea musculaturii. Această lucrare, deşi aproape terminată, nu a putut fi publicată.“ (5). Era parte a unei meritorii activităţi de cercetare clinică şi experimentală, exemplificând „chirurgia şi anatomia funcţională”, din care Dr. Chipail a publicat totuşi, încă din 1927, în ţară şi străinătate, o seamă de rezultate.

La Spitalul de Boli Infecţioase „Izolarea“ din Iaşi, după 1929, i-a reîntâlnit pe magiştrii săi Ciucă şi Slătineanu. Prof. dr. Alexandru Slătineanu era director al Institutului de Igienă, căruia Spitalul i s-a subordonat o vreme. Cu sprijinul financiar şi al Prof. dr. Mihai Ciucă, director adjunct al Institutului şi coordonator de marcă al Spitalului „Izolarea”, Slătineanu a organizat în această instituţie destinată bolilor-infecto-contagioase, şi un serviciu de chirurgie, unde au operat distinşi chirurgi, între care şi Dr. Chipail.

Activ la Iaşi între 1922-1935, Profesorul M. Ciucă fusese desemnat în 1925 expert în Comisia de Malarie a Serviciului de Igienă al Ligii Naţiunilor din Geneva, iar din 1928, secretar general al aceleiaşi comisii, fiind suplinit, în intervalul absenţelor, de Profesorul Slătineanu.

La Iaşi, Gheorghe Chipail a mai predat doi ani un curs de mică chirurgie la Şcoala Surorilor de Ocrotire, şi un an, o serie de lecţii pregătitoare pentru infirmierele voluntare ale Crucii Roşii.

„Fenotipul cultural”. Statura sa uman-profesională s-a conturat sub auspicii favorabile şi prin familia căreia i-a aparţinut, cea care a rotunjit contextul „epigentic cultural”. Sora sa, Maria, distins Profesor de Boli Infecţioase, ulterior director al Spitalului „Izolarea”, era căsătorită cu vestitul chirurg şi urolog, Profesor dr. Oscar Franche, viitor director al Spitalului „Dr. C. I. Parhon“ din Iaşi, preşedinte al Societăţii de Medici şi Naturalişti (1945-1946) şi rector al Institutului de Medicină din capitala Moldovei (1954-1967). Oscar Franche se desăvârşise deopotrivă la Paris, cu Profesorul Georges Marion, „un foarte experimentat chirurg, dotat cu un aspru bun simţ”, într-unul din serviciile de referinţă din sfera urologiei - Spitalul *Necker*. Soţia sa, bine cunoscuta Dr. Assia Chipail, viitoare Profesoară de Pediatrie, era fiica Profesorului dr. Leon Ballif, cu descendenţă franco-elveţiană; acesta a fost director al Spitalului *Socola* şi şef al catedrei de *Boli Mintale şi Ner voase* a Facultăţii de Medicină, preşedinte al Societăţii de Medici şi Naturalişti din Iaşi (1933-1934, 1935-1936, 1937-1938) şi rector al Universităţii ieşene (1947-1948). Beneficiarul unei burse Rockefeller, Leon Ballif lucrase la Londra cu Charles Sherrington şi Edgar Adrian, viitori premiaţi Nobel pentru Fiziologie sau Medicină (1932).

Într-un mediu atât de stimulant, emulaţia şi cooperarea erau nelipsite. La fel era dragostea tuturor pentru teatru, operă, literatură, arte plastice, a căror frecventare era o uzanţă a cotidianului.

Împliniri şi idealuri

Deschizător de drum. Aşadar, format la Iaşi şi Bucureşti în domenii conexe, Prof. dr. Gheorghe Chipail a putut trata o cazuistică amplă şi diversificată, a avut intervenţii în premieră naţională, în paralel teoretizând rosturile chirurgului şi chirurgiei. Prin autoritate profesională şi onestitate, prin perseverenţă şi iniţiativă, în propria sa Clinică, Prof. dr. Gheorghe Chipail a încercat şi în mare parte a izbutit să asigure o foarte bună dotare şi să îşi creeze un colectiv de valoare, dăruit muncii aplicate şi pacientului, având înaltă competenţă şi responsabilitate; un colectiv pe care l-a tratat în egală măsură cu înţelegere, afecţiune şi severitate.(2,6) A încurajat cooperarea în echipă, consultul interclinic, apreciind că medicina internă şi chirurgia sunt feţele aceluiaşi întreg. Era, în plus, destul de modest spre a accepta sfatul şi experienţa colegilor şi chiar a elevilor, „mai ales, în acest timp de reînnoire neîncetată, când metodele şi procedeele sunt în permanentă evoluție“ (7). Alegerea *momentului operator* constituia un alt factor determinat, aşa cum şi Profesorul Alexandru Moruzi, demonstrase în 1932, în articolul său „Despre *ora chirurgicală*” (*De l'heure chirurgicale*). (8) În viziunea lui Gheorghe Chipail, idealul nu era în sine să operezi, probând doar dexteritate tehnică, ci operaţia trebuia să fie strict indicată şi reuşită, având consecinţe minime asupra normalului, astfel încât foştii bolnavi să poată apoi munci şi să se bucure de viaţă. Era rodul unei armonioase şi productive îmbinări între excelenţă profesională, fler chirurgical, talent şi vocaţie.

Activitatea susţinută era menită să emancipeze personalitatea umană, nu numai să fie un mijloc de atingere a scopurilor, în dispreţul valorilor morale şi spirituale. A scăpa cu orice preţ de boală nu însemna de aceea prin sine însăşi a redobândi sănătatea în mod absolut. Trebuia să i se adauge ecoul social, etic, afectiv, religios chiar, al actului medical, ce avea o deosebită relevanţă pentru Magistru.

toracică. Dotat cu o extraordinară putere de muncă, Profesorul Chipail practica zilnic intervenţii chirurgicale, petrecea majoritatea orelor în Clinică. Într-o perioadă când nu exista *Clinica de chirurgie toracică* la Iaşi, întotdeauna Duminica dimineaţa sau chiar de două ori pe săptămână, ori încă în vreo altă după-amiază opera ca medic primar la Sanatoriul Bârnova, trecând, noaptea, singur prin pădure, înapoi spre gară. Dacă situaţia o cerea, pe unii din bolnavi îi aducea pentru tratament în Clinica sa (2,6). A continuat să opereze în *Serviciul de Chirurgie al Clinicii Ftiziologice*, restructurate consecutiv reformei sanitare din 1948 şi aflate din 1 ianuarie 1948 sub direcţia Prof. dr. Nicolae Bumbăcescu (1904-1972). Între 1945-1952, fără aparatura necesară, frecvent cu anestezie locală, s-au consemnat exereze pulmonare, intervenţii pentru cancer, supuraţii pulmonare, chisturi hidatice, esofagoplastii, comisurotomii mitrale. În 1952, s-a realizat prima lobectomie la adulţi. La Sanatoriul Bârnova, prima intervenţie survenise în 28 decembrie 1947, constând într-un pneumotorax extrapleural; până în 1965, Profesorul şi echipa sa înregistraseră 538 de pneumotoraxuri extrapleurale; 212 toracoplastii; 22 pneumotoraxuri extramusculo-periostale blocate cu bile; alte aproximativ 260 de operaţii (9,10).

Între 1945-1980, Profesorul Chipail şi colaboratorii au practicat circa 1165 de operaţii pe pulmon, cord, mediastin, esofag, vase şi nervi. După pensionare, Maestrul a continuat să opereze în blocul operator al modernului Spital de Pneumoftiziologie, inaugurat în 1984 şi condus pe atunci de Prof. dr. Constantin Ionescu (1924-1996) (7).

O *Clinică de chirurgie toracică* propriu-zisă avea să ia naştere abia în 1998, prin strădania unuia din remarcabilii săi elevi, Profesorul dr. Cristian Dragomir (9).

Chirurgie şi Ortopedie. În toamna anului 1948, Profesorul Chipail s-a implicat în fondarea *Clinicii de Chirurgie şi Ortopedie Pediatrică,* ce s-a şi înfiinţat la Spitalul „Caritatea” din Iaşi, unde exista deja un Serviciu chirurgical. De altfel ortopedia era o veche pasiune a Magistrului, care tentase chiar unele artroplastii acrilice, dar

rezultatele nesatisfăcătoare îl făcuseră să renunţe, în favoarea unor terapii chirurgicale diferite. Clinica a revenit în 1949 Profesorului dr. Theodor Economu (1911-1964), însemnat chirurg transferat în 1945 din Bucureşti, de la Cinica Profesorului Traian Nasta, la Iaşi, în Clinica Profesorului Chipail, la insistenţele acestuia din urmă.(7,11) Profesorul Economu a fost printre primii din România care a abordat operaţia de esofagoplastie, succedând totuşi Profesorului Amza Jianu care, în 1912, publicase un procedeu original de esofagoplastie, utilizând un tub confecţionat din marea curbură gastrică.
Profesorul Chipail însuşi nu a rămas străin de atare intervenţii, deprinzând tehnica de înlocuire totală a esofagului, propusă de Dan Gavriliu (1915-2012) în 1951 şi imaginând variante pentru întâia oară aplicate la Iaşi, care l-au adus în atenţia confraţilor pe plan naţional şi internaţional (12).

Deja pensionar, Dr. Chipail a găsit posibilitatea de a mai opera până în 1986, la 80 de ani, în serviciul de *Chirurgie Pediatrică şi Ortopedie* de sub direcţia Profesorului dr. Nicolae Niculescu (1924-1985), amplasat în clădirea *Spitalului de Pediatrie,* dată în folosinţă în 1970.

Chirurgia cardio-vasculară. Pregătirea solidă şi atitudinea deschisă, aţintită către progresele tot mai rapide ale medicinii celei de a doua jumătăţi a veacului al XX-lea, i-au permis Profesorului Chipail să pună la punct şi să recurgă la tehnici din domenii de vârf cu entuziasm, dar şi cu extremă prudenţă. (3,13) Astfel, conlucrând îndeaproape cu internistul şi reputatul cardiolog Acad. prof. dr. Ion Enescu (1884-1972), în 1950 a efectuat *prima intervenţie pe cord închis din România*: o pericardectomie pe cale extrapleurală într-un caz de pericardită constrictivă, anestezia fiind cu eter, la un copil de 6 ani, care a supravieţuit. (2,7) În ianuarie 1954, la numai două săptămâni după ce maestrul său din Bucuresti, Profesorul Hortolomei, împreună cu Dr. Dan Setlacec, efectuase în România cu succes, la 17 decembrie 1953, prima comisurotomie mitrală la om, Profesorul Chipail a executat o intervenţie similară şi întâia de acest tip la Iaşi.(2,12 13) Până la ieşirea la pensie, performanţele sale în chirurgia cardio-vasculară înregistrau 200 de stenoze mitrale tratate chirurgical, operaţii pentru canal arterial toracic, stenoze tricuspidiene şi coarctaţie de aortă.(7) Intervenţiile în cazuri de arteriopatii au fost, la rândul lor, numeroase. Avansul chirurgiei cardiace la Iaşi a fost însă restricţionat de lipsa mijloacelor tehnice prin care să se poată ţine pasul cu imperativele vremii, aşa cum era, de pildă, circulaţia extracorporală dependentă de sistemele de pompă cord-pulmon. (2,10) Profesorul a alcătuit o echipă multidisciplinară, cuprinzând în nucleul de chirurgie cardiacă, alături de chirurgii Dr. Paul Trosc şi Dr. Maria Stăniceanu, pe electrocardiologul Dr. Constantin Iordăcheanu şi pe internistul Dr. Nicolae Văcăreanu (9).

Chirurgia Experimentală. Spiritul de echipă, interdisciplinaritatea, respectul reciproc, dar şi pregătirea şi conştiinciozitatea personalului medico-sanitar auxiliar erau cheile succesului. Concomitent, Chirurgia trebuia să dispună de Laboratoare de Radiologie, Explorări Funcţionale şi Anatomo-Patologie de prim rang.

În plus, în buna tradiţie a unor precursori, precum Profesorul Amza Jianu, pe lângă Clinica sa Maestrul Chipail pusese la punct un *Laborator de Chirurgie Experimentală*, destinat nu doar cercetării fundamentale sau aplicative, ci şi formării deprinderilor chirurgicale la cei mai puţin antrenaţi în activităţile de profil.

Unele studii pe animale de laborator, întreprinse din primii ani de activitate, au vizat de pildă problema dinamismului uretero-pielic, fiind realizate în colaborare cu Dr. Oscar Franche şi Dr. Nicolae Fălcoianu – chirurg ce a făcut apoi gloria oraşului Roman - şi publicate în presa medicală din ţară, dar deopotrivă în reviste străine. Cercetărilor pe animale li se adăugau cele clinice, la fel de necesare, pe care medicul trebuia să le înfăptuiască întotdeauna cu atenţie şi curiozitatea cunoaşterii, zi de zi, la patul bolnavului, în sălile de operaţie, iar uneori şi de necropsie, aceasta fiind prin definiţie chemarea şi datoria ori misiunea practicianului.

Anestezia şi Reanimarea. Coordonator de Clinică, Profesorul Chipail a fost de asemenea un pionier în punerea bazelor unui *Serviciu de Anestezie şi Reanimare*, ce i-a fost încredinţat în 1972, pornindu-se de la experienţa anterioară şi îndrăzneala sa precaută de a ţine medicina românească la zi cu descoperirile cele mai promiţătoare în domeniu. S-a dedicat unor probleme puţin obişnuite, operaţii ce nu se mai făcuseră la Iaşi şi nici chiar în România, pentru care anestezia constituia un detaliu esenţial. A fost primul care a început în capitala moldavă anestezia intravenoasă cu *pentotal sodic* pentru operaţii de scurtă durată. A analizat anestezia intravenoasă cu *evipan* şi rahianestezia la copii, încă din perioada bucureşteană, concluziile apărând în reviste din capitala ţării. A aprofundat mecanismul anesteziei şi relaţia cu tipul de operaţie, inclusiv pe modele experimentale. Iată cum anume raţiona Profesorul: „Considerăm metoda experimentală ca singura care poate aduce deslegarea problemelor de fiziologie chirurgicală, propunem să recurgem şi în viitor la această metodă, dificilă adesea, dar capabilă să aducă lămuriri luminoase în chestiuni aşa de greu de interpretat numai prin simpla observaţie clinică. (..) Este neîndoios că nu există un singur fel de anestezie care să convină tuturor operaţiunilor şi că felul anesteziei trebueşte judecat şi cântărit după natura operaţiei, după boală şi după individul care va fi anesteziat. Trebuie ştiut că o anestezie bună înseamnă o uşurare imensă a condiţiilor şi a posibilităţilor operatorii, după cum trebuie ştiut că, la acelaşi gen de operaţii, se cuvin adesea anestezii diferite.De asemenea este necesar să utilizăm anestezia cea puţin dăunătoare, dar nu vom sacrifica posibilităţile operatorii în schimbul unei anestezii mai agreabile pentru bolnav.“(5) În 1994, Profesorul Chipail continua să investigheze aspecte înrudite, ca premedicaţia în anestezia bolnavilor tineri, în teze de doctorat pe care le conducea. Pentru a edifica un serviciu modern de *Anestezie-Reanimare* la Iaşi, Profesorul şi-a trimis unul din colaboratori la specializare.

Renunţând la chirurgia propriu-zisă, Dr. Anatol Untură a fost cel care a plecat în Suedia şi Danemarca spre a lua sub control o arie profesională atât de necesară şi în plină afirmare. Totuși, visul Profesorului de a crea o conferinţă, deci un învăţământ de *Anestezie şi Reanimare* la Facultatea din Iaşi nu s-a îndeplinit în acei ani, decidenţii selectând alte priorităţi. (7)

Chirurgia plastică şi reconstructivă. Specialitatea de *Chirurgie Plastică şi Reconstructivă* a fost o altă direcţie ce l-a atras pe Profesor. În 1988 bunăoară, conducea o teză de doctorat despre *Reconstrucţia tendoanelor flexoare la mână prin homogrefă.* Plastiile esofagiene sunt un alt exemplu. Funcţionlitatea, demersul fiziologic trebuia să fie precumpănitoare. Din şcoala şi cu sprijinul său au pornit pe această cale viitorii Profesori Dr. Cristian Dragomir, iar apoi Dr. Ştefan Luchian, stabilit peste ani la Bucureşti.

Menire şi temperament chirurgical. În principiu, ca orice desăvârşit chirurg generalist de dinainte de era specialităţilor declanşată după 1933, Gheorghe Chipail a operat cu o comparabilă pricepere creativă patologii din sfere diferite: neurochirurgie (trepanaţii), ORL (evidări mastoidiene), urologie, ortopedie, chirurgie toraco-pulmonară, chirurgie digestivă şi hepato-bilio-pancreatică, endocrină (tiroidectomii, suprarenalectomii), cardio-vasculară, chirurgie plastică şi reconstructivă, preocupându-se deopotrivă de serviciul de anestezie-reanimare, al cărui pionier la Iaşi a fost. A căutat constant să păstreze „măsura lucrurilor“ – după cum se exprima frecvent -, dar s-a antrenat în problemele cele mai dificile, ca şi în cele aparent uşoare, cu aceeaşi seriozitate şi devotament, nu doar pentru „artă”, ci îndeosebi pentru om.

Pacienţii se bucurau toţi de o reală egalitate de şanse în faţa Profesorului. Estimând prognosticul, gestionând eroarea şi indicaţia curativă, beneficiul, prevenţia primară şi secundară a riscului operator, Chirurgul îi examina, asculta, trata şi ajuta pe fiecare după suferinţele şi neajunsurile individuale, fără alte criterii subiective de departajare, decât cele obiective medicale, privind interesul sanogenetic al bolnavului. (14, 15, 16) Privilegiaţi erau toţi cei care ajungeau pe mâinile Maestrului, fidel urmaş al lui Hippocrate în litera şi spiritul legilor medicale şi deontologice. „Bolnavii caută medicul cu simţ clinic”, observa Profesorul, iar logica sa nu greşea nici de această dată.Era neîndoielnic unul dintre aceştia.

Formator de conştiinţe profesionale şi morale, Profesorul Chipail a pătruns cu pricepere în mintea şi sufletul discipolilor, căci, după cum paradigmatic se exprimase Profesorul Gr.T. Popa: „Un om care nu încurajează, care nu trece flacăra de la el la alţii, oricât de genial ar fi, nu va face şcoală”. Profesorul Gheorghe Chipail a făcut şcoală, a modelat temperamentul şi virtuţile chirurgilor învăţăcei, i-a antrenat pentru marile performante; mai precis, a păzit, reanimat, amplificat şi transmis făclia primită de la predecesori. Alături de lecţiile la patul bolnavului şi cursurile teoretice, Profesorul a pus la îndemâna studenţilor şi chirurgilor sinteze substanţiale şi peste 300 de lucrări ştiinţifice proprii, apărute în ţară şi străinătate. Tratatul monumental cu titlul *Chirurgia*, tipărit în cinci volume în 1955 în Editura Medicală din Bucureşti, sub redacţia Profesorilor Nicolae Hortolomei şi Ion Ţurai, aducea laolaltă gloria medicinei româneşti de atunci; medicina ieşeană era reprezentată de Prof. dr. Gheorghe Chipail, alături de Prof. dr. Vladimir Buţureanu şi doctorii Mihail Diaconescu şi Paul Trosc; în 1977, în aceeaşi Editură Medicală din Capitală, Profesorii dr. Dan Gavriliu, Gheorghe Chipail, Oleg Medrea, Crişan Mircioiu, Constantin Arseni semnau volumul al IV-lea de *Patologie chirurgicală*. Între monografiile de referinţă s-au înscris: *Reintervenţiile imediate şi precoce în chirurgia abdominală*, având autori pe Gheorghe Chipail, Mihai Diaconescu şi Gertruda Kreisler, tipărită în Editura Junimea din Iaşi în 1973, editată şi în limba engleză tot în Editura Junimea, Seria Esculap nr. 18, în 1978: *Immediate and Precocious Reinterventions in Abdominal Surgery*; G.G. Chipail, C. Dragomir, V. Maica, *Tratamentul ulcerului gastro-duodenal perforat* s-a publicat în Editura Junimea, Seria Esculap nr. 35, în 1981.

Magistrul unei meserii pentru o viaţă

Gândurile unui chirurg. O lectură folositoare şi formatoare este, la rându-i, micul volum de memorii *Din viaţa, activitatea şi gândurile unui chirurg*, editat de Prof. dr. Chipail la Editura Junimea din Iaşi în 1990. (Fig.3b.) Magistrul era de părere că medicinistul nu trebuie doar să înveţe de la un maestru şi din ceea ce se predă la cursuri, stagii şi laboratoare, ci trebuie în egală măsură să citească singur, să mediteze, să asimileze propria experienţă, să întrebe, să se întrebe şi să primească răspuns.

Logica impecabilă era de preferat unei simple învăţături automate, pe de rost, iar umanismul, ca şi umanitarismul ori omenia, nu trebuia să fie lipsă vreodată.

Din 1953, Profesorul Chipail a participat totodată la desfăşurarea cursurilor, stagiilor clinice şi de laborator, ca şi a activităţilor de cercetare şi diseminare a rezultatelor, preconizate în programa *Învăţământului de Perfecţionare şi Specializare pentru Medici şi Farmacişti* (IPSM), asociat Institutului de Medicină din Iaşi din1950. IPSM-ul, centru metodologic post-universitar, avea sub autoritatea sa educaţia medicală continuă pe toată Moldova. Profesorul răspundea de specialităţile de *Chirurgie Generală* şi *Anestezie-Reanimare*. Concursurile le vedea ca fiind piatra de încercare, dar şi de întemeiere, a celor mai buni profesionişti (17).

La retragerea sa în 1974, după peste trei decade în fruntea Clinicii a III-a Chirurgie şi ca titular al cursului de chirurgie, era doctor docent, rămânea conducător de doctorat şi căpătase statut de profesor consultant, operând în diferite clinici chirurgicale din Iaşi până în 1986. Dar până aproape în ultimul an de existenţă a fost disponibil pentru cei ce îi doreau sfatul, îndeosebi în cabinetele de chirurgie ale Policlinicii cu plată din Copou, căci ataşamentul la meserie şi dragostea de om erau neatinse: „lipsa de sensibilitate nu este deloc o virtute a chirurgului", se confesa.(7) Din şcoala sa s-au ridicat Profesorii Mihail Diaconescu, Costel Pleşa, Cristian Dragomir, Mihai Stoian şi mulţi alţi chirurgi valoroşi, ce au sfinţit mai ales spitalele Moldovei. Urmaşii – *cives academici* – i-au păstrat o vie amintire şi gratitudine.

Adversarul compromisurilor. Spirit lucid, critic şi autocritic, Profesorul a crezut în supremaţia faptelor şi nu a vorbelor, iar deviza sa era: „întâi bolnavul, sala de operaţii, clinica şi apoi toate celelalte". Citându-l adesea pe Paul Valéry, spunea: „Toată ştiinţa lumii nu creează un medic; ceea ce-l consacră este ceea ce face." Profesorul Chipail s-a integrat corifeilor chirurgiei româneşti de după cel de al Doilea Război Mondial prin volumul impresionant şi valoarea activităţii sale operatorii, depăşind 30.000 de operaţii, dintre care peste jumătate intervenţii mari şi foarte mari.

Permanent, ca om al cetăţii universitare, a avut răgaz şi pentru îndeletniciri complementare. Timp de trei ani consecutiv, a făcut parte din Comitetul *Revistei de Chirurgie* din Bucureşti, iar ulterior din Comitetul de redacţie al *Revistei Medico-Chirurgicale.Buletinul Societăţii de Medici şi Naturalişti din Iaşi.*

Recunoaşterile nu au întârziat să apară nici ele.

Tânăr secundar, Dr. Chipail a fost acceptat ca membru titular al unor prestigioase asociaţii ştiinţifice - Societatea de Medici şi Naturalişti din Iaşi, cea mai veche de acest fel din sud-estul European, Societatea Anatomo-Clinică din Bucureşti, Societatea Română de Chirurgie-Bucureşti - şi ca membru asociat al Societăţii Române de Urologie – Bucureşti. Peste ani, adeverirea prestigiului său i-a adus, între altele, calitatea de profesor emerit, membru de onoare al Academiei de Ştiinţe Medicale din România, ca și al Societăţii de Medici şi Naturalişti din Iaşi; membru al Societăţii Internaţionale de Chirurgie, membru al Institutului de Chirurgie Digestivă din Roma şi al Societăţii Europene de Chirurgie Cardiovasculară.

A iubit fără ezitare meseria îmbrăţişată, pe care, ajuns la punctul terminus, o vedea „grea şi ingrată, dar deosebit de nobilă şi înălţătoare", aşa încât îl atrăgea, fascinându-l ca-n prima zi, convins, ca şi Jean Louis Faure, că „mâinile însângerate ale unui chirurg au putut face poate mai mult bine, decât ar fi putut să facă rău." Pentru aceasta, superficialitatea şi diletantismul nu aveau ce căuta în chirurgie, care „suportă greu mediocritatea". Exigenţa severă se îmbina însă constant în inima sa cu firescul relaţiei interumane, cu omenescul compasiunii, ajutorării şi înţelegerii aproapelui său. (Fig. 2-3)

Acesta era sensul profund al lucrului îndeplinit, săvârşit: acel sacru „accompli".

Etică şi estetică.Prof.dr. Gheorghe Chipail a întruchipat medicul de formaţie şi de vocaţie, stăpânind cultura profesională, dar şi generală ce întreţes conştiinţa responsabilă şi empatică. Le considera inseparabil utile personalităţii oricărui doctor, care era chemat să facă uz de „calităţile sale de medic şi de om". Medicina era tot mai mult ştiinţă şi tehnică - sublinia Maestrul -, dar nu înceta să fie o artă. Cu deosebire atunci când se apleca asupra sufletului unui om suferind, împărtăşindu-i emoţiile, durerea. „Lectura -mărturisea Profesorul Chipail- îţi dă un orizont nou asupra lumii, te apropie de bolnavi şi de sufletele lor. Te face să îi înţelegi. Și atunci literatura şi arta îţi completează ceea ce tu ai vrea să faci cât mai bine".

Orice era înfăptuit cu plăcere trebuia să fie un lucru bine gândit, bine simţit, bine făcut: cu dăruire educată, cu har şi moralitate. Medicul trebuia să respecte demnitatea bolnavului, să îl încurajeze spre a-l face cooperant, spre a-i înlesni vindecarea, fără nici o condiţionare de ordin material. Medicina era, pentru Profesorul sensibil şi introspectiv, o meserie „de încredere şi conştiinţă".

În paginile scrise de Magistru se notează preocuparea sa pentru dilemele profesiei, confruntată cu epoca revoluţiei ştiinţifice şi tehnice, cu avalanşa de date noi şi tehnologii avansate, cu dominanţa prodigioasă a calculatoarelor şi provocarea transplantărilor de organe tot mai numeroase. În afara problemelor deontologice şi bioetice, mărturisea grija ca în cursurile şi prelegerile sale actualitatea să fie atent şi corect reflectată, reliefând priorităţi şi principii ale educaţiei, dar şi ale managementului academic şi spitalicesc, ale „administraţiei universitare" medicale.

Conservator cu măsură, evalua noutăţile, precum în clinică un caz, tratând informaţia calm, responsabil, cu îndoială metodică, sesizând esenţa: „Dar dacă noul este o condiţie a progresului şi dacă revoluţia înseamnă schimbare şi înnoire, în medicină cel puţin, numai noul verificat ca valabil pentru sănătatea omului şi binele societăţii este acela care poate fi acceptat şi considerat ca progres".

Ce rezerva, prin urmare, viitorologia, medicinei? Era o întrebare ce îi revenea adeseori.

Oare care ar fi fost viziunea Profesorului asupra actualei „crize pandemice", care, în sens lărgit, pare să repună în discuţie nu doar medicina, organizarea sanitară şi condiţia medicului, ci însăşi condiţia umană şi societatea omenească, pe termen lung?!?

În mintea sa, Omul rămânea, în principiu, egal cu sine însuşi, iar medicul trebuia să îl abordeze ca pe un întreg, trup şi suflet, nemijlocit, dincolo de propria specialitate mărginită, dincolo de potenţialităţile medicinei moderne şi telemedicinei. Interpretările sale puneau în argumentaţie concepte şi medici faimoşi de la Hippocrate, la Claude Bernard, Pasteur sau Freud.

Dar din citatele preluate, uneori din folclor, alteori din clasicii medicinei - ai celei franceze, îndeosebi -, ca şi din Topârceanu sau Sadoveanu, răzbătea o sensibilitate genuină, nebănuită: „Pun condeiul pe hârtie/Şi încep cu drag a-ţi scrie/Pe hârtie gălbioară/Cu dor de la inimioară/Și întreb de sănătate/Că-i mai bună decât toate“ (după Sadoveanu). „Sunt înclinat a crede – se confesa Profesorul – că sănătatea este inconştient o stare generatoare de fericire.” Aşadar, sănătatea se arăta a fi „o stare de fericire“, de „drag” de viață. Profesorul intuise acest alt orizont al năzuinţei contemporane: *o medicină a fericirii*, mai mult decât simpla „medicină a omului sănătos”.

Şi cum putea privi el miracolul medicinei dacă nu prin prisma fericirii estetice, a frumuseţii etice, prin ochii adânci ai picturilor lui Tonitza, prin peisajele magice realist-impresioniste ale unui Grigorescu ori Andreescu, prin petalele florilor lui Luchian, priveliştile lui Petraşcu sau pânzele lui Pallady - între care un autoportret al artistului oferit cu autograf -, ce îl priveau vorbindu-i?! Cum putea reacţiona el, iubitorul de artă, dacă nu prin sublimarea artistică a „impresiilor chirurgicale”?! Din lumea cărţilor, a literaturii şi din aura de culori vibrând de idei şi sentimente a preţioasei sale colecţii de tablouri, Profesorul Chipail se reîntorcea neîndoielnic renăscut axiologic printre pacienţii care îl aşteptau de fiecare dată nădăjduind fără limite, precum el însuși li se dăruia: fără limite.

a. b.

Fig. 1. UMF „Gr. T. Popa“ - Iaşi. Muzeul.a.Vitrina dedicată Prof. dr. Gh. Chipail; b. detaliu: chipul Profesorului.

Vivat Academia. Către colegi şi discipoli, către pacienţi şi admiratori, către prieteni şi adversari, Profesorul a înmânat lumina, aşa cum oarecând învăţase de la maestrul său, Gr. T. Popa: „Firea lucrurilor (…) cere că, dacă purtăm o flacără, s-o trecem altora şi peste abisul morţii să plutim, trăind prin alţii, în spiritul cărora urma noastră, dacă am lăsat-o, nu se pierde.“ (18) Desigur, nici urma Profesorului dr. Gheorghe Chipail nu s-a pierdut. Aşa cum confraţii chirurgi ieşeni i-au cinstit memoria întipărindu-i numele pe frontispiciul Clinicii a III-a Chirurgicale, aşa cum consătenii săi l-au omagiat, ridicându-i un bust în anul 2013, Iaşul universitar medical se va reculege mereu recunoscător în memoria unuia din cei mai aleşi cetăţeni ai săi, al cărui model poate şi acum trezi entuziasm, voinţă şi dorinţă de perfecţiune.

De fiecare dată, însă, iată, „vine o vreme“ şi oarecând se şi împlineşte, când lumea omului se strânge ca un papirus, peste tăcere aşternându-se o filă neîncepută şi neterminată. (Fig. 4, 5)

Opera chirurgului se aseamănă de aceea mult celei a unui actor care trăieşte clipa, îi trăieşte pe ceilalţi, emoţionează, trezeşte empatie, dar este atât de efemeră, încât mirajul se risipeşte treptat la ieşirea din scenă. Virtuozitatea, abilitatea şi umanitatea medicului rămân un timp în inima şi amintirea celor care l-au cunoscut, se comunică preţ de câteva generaţii prin viu grai, după care memoria recentă se estompează, eroii aproape reintrând într-un celebru anonimat al „valurilor vremii“, într-o legendă - chiar impersonală, uneori -, dar care dă sens noţiunii de şcoală, de tradiţie, de substanţă.

„Vivant Professores, semper sint in flore !... “

a. b.

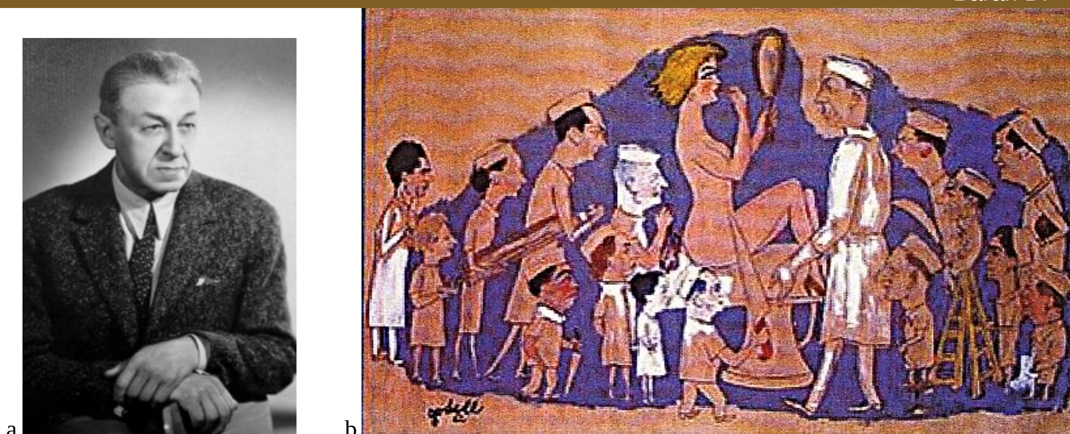
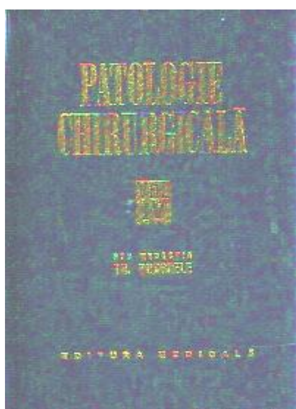

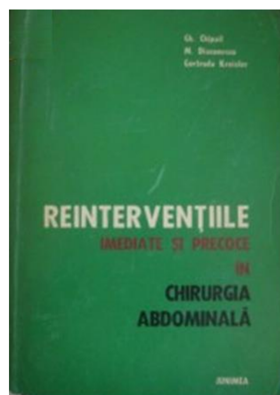
Fig. 2. a. Prof. dr. Chipail; b. caricatură înfăţişând pe Prof. dr. Chipail, un admirator al sexului frumos, înconjurat de personalul Clinicii, gata să intervină spre a salva viaţa pacientei.

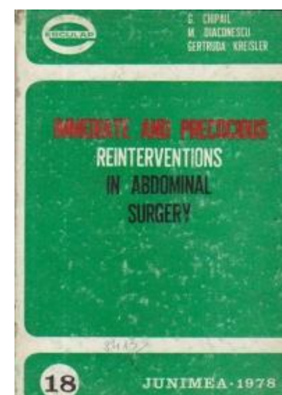
Fig. 3. a. Iaşi Spitalul Sf. Spiridon. Clinica a III-a Chirurgie „Prof. Gheorghe Chipail"

Tratat de *Patologie Chirurgicală*, 1977. Prof. dr. G. G. Chipail - coautor

Prof. Gh. Chipail şi col. *Reintervenţiile imediate şi precoce în chirurgia abdominală*, 1973

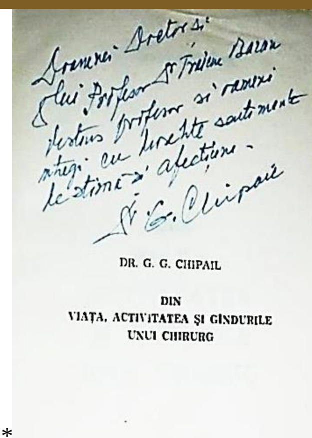
Prof. Gh. Chipail et al. *Immediate and Precocious Reinterventions in Abdominal Surgery*, 1978

Prof. Gh. Chipail şi col. *Tratamentul ulcerului gastro-duodenal perforat,*1981

**

Prof. Gh.Chipail. *Din viata, activitatea şi gândurile unui chirurg*, 1990; ** exemplar autograf

Fig. 3. b. Volume publicate de Prof. dr. Gheorghe Chipail

a.

b.

c.

Fig. 4.a. Profesor Dr. Gheorghe Chipail; b. Gândurile unui chirurg împărtăşite peste vreme; c. Bust inaugurat la 06.12.2013 la Cucuteni (Botoşani), în memoria „Prof. dr. Gheorghe Chipail, fiul satului Cucuteni” (sculptor Marcel Mănăstireanu)

Fig. 5.Iaşi. Cimitirul „Eternitatea”. Monumentul funerar al Familiei Prof. Dr. Assia şi Gheorghe Chipail

Bibliografie

1. Ilisei Gr. *Magiştri ai şcolii de medicină ieşene*, Ed. „Gr.T. Popa“ UMF, Iaşi,2016, pg: 27-36.
2. Dragomir C. *Gheorghe Chipail,* Chirurgia (Bucur), 2007, 102; 4:379-80.
3. Chipail G.G. Contribuţiuni la studiul fracturilor epifizei superioare a humerusului. Lucrare efectuată în Clinica I Chirurgicală, Institutul de Arte Grafice „Presa Bună“, Iaşi, 1930.
4. Chipail G.G. *Şcoala ieşeană de chirurgie*, în *Centenarul Institutului de Medicină şi Farmacie Iaşi 1879-1979. Sesiunea ştiinţifică*, Litografia IMF Iaşi, vol. I, 1979, pg. 272-280.
5. Chipail Gh. *Expunere de titluri, activitate şi lucrări,* Bucovina, I. E.Toruţiu, Bucureşti, 1943.
6. Dragomir C. *Gheorghe Chipail* în E. Târcoveanu, C. Romanescu, M. Liţu (editori), *Ctitorii Prestigiului:125 de ani de învăţământ medical superior la Iaşi*, Ed. „Gr.T. Popa“ UMF, Iaşi, 2004, pp: 199-201.
7. Chipail G.G. *Din viata, activitatea şi gândurile unui chirurg*, Editura Junimea, Iaşi, 1990.
8. Moruzi A. *De l`heure chirurgicale,* Rev Med Chir Soc Med Nat Iasi, 1932, vol. XLIII, no. 4-5: 244-246.
9. *** *125 de ani de învăţământ medical superior la Iaşi. Universitatea de Medicină şi Farmacie „Gr.T. Popa“*, Ed. „Gr.T. Popa“ UMF, Iaşi, 2004, pp.78-85,111, 157-158, 180.
10. Lazăr C., Ionescu C. *Istoricul chirurgiei toraco-pulmonare din Moldova,* Revista Medico-Chirurgicală a Societăţii de Medici şi Naturalişti din Iaşi, 1980, 4:575-577.
11. Aprodu G. *Development of pediatric surgery and orthopedics in Iasi, Romania,* J Ped Surgical Specialties, 2013, 7; 2: 6.
12. Romanescu C**.** *Pagini şi imagini* din trecutul medical ieşean, Editura Junimea, Iaşi, 2009, pp 205-207..
13. Popescu I. *Nicolae Hortolomei - un model paideic,* Chirurgia, 2005, 100 (6): 529-533.
14. Chipail G.G. *Corelaţiile revoluţiei tehnico-ştiinţifice cu medicina şi sănătatea,* în *Centenarul Institutului de Medicină şi Farmacie Iaşi 1879-1979. Sesiunea ştiinţifică*, Litografia IMF Iaşi, vol. IV, 1979, pp: 98-108.
15. Angelescu N., Dima A. *Personalităţi chirurgicale ieşene,* Jurnalul de Chirurgie, 2006, 2; 4: 424-428.
16. Chipail G.G. *Responsabilitatea complexă a medicului faţă de actul operator,* în C. Gh. Marinescu. *Medicină şi societate*, Institutului de Medicină şi Farmacie Iaşi. Cabinetul metodologic, 1982, pp: 275-279.
17. Chipail G.G. *Integrarea socio-profesională a tinerilor medici în reţeaua medico-sanitar*, în C. Gh. Marinescu, *Integrarea socio-profesională a tinerilor medici şi farmacişti,* Editura Junimea, Iaşi, 1980, 98-112.
18. Popa Gr.T. *Evoluţia unui om şi evoluţia unei ştiinţe,* în Baran D. *Gr.T.Popa. Conştiinţă şi cunoaştere.Publicistică*, vol.II, Editura „Al .I .Cuza“-Ed.„Gr.T.Popa“UMF, Iaşi, 2010, pp: 269-307.